

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY LUBUSKIEGO
NR NK-I.4131.199.2017.AHOR
z dnia 16 marca 2018 r.**

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r., poz. 744 ze zm.), po zasięgnięciu opinii Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

zarządza się, co następuje:

§ 1. Ulicy II Armii WP położonej w miejscowości Witoszyn w Gminie Wymiarki nadaje się nazwę Żołnierzy II Armii WP.

§ 2. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Uzasadnienie

Obowiązująca od 2 września 2016 r. ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2016 r., poz. 744 ze zm., dalej ustawa) w art. 6 ust. 1 nałożyła na organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego obowiązek zmiany nazw budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

W przypadku niespełnienia ww. obowiązku wojewoda, na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy, w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin, o którym mowa w ust. 1, wydaje zarządzenie zastępcze. Wydanie zarządzenia zastępczego wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy (art. 6 ust. 3).

Pomimo upływu dwunastomiesięcznego terminu Rada Gminy Wymiarki nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy II Armii WP w Witoszynie. Obowiązek nadania nazwy przeszedł w takim przypadku na wojewodę.

Wojewoda Lubuski pismem z dnia 20 września 2017 r., znak NK-I.4131.199.2017.AHor wszczął postępowanie nadzorcze, występując jednocześnie do Rady Gminy Wymiarki o przesłanie uwierzytelnionej kopii uchwały dotyczącej nadania nazwy ulicy II Armii WP w Witoszynie wraz z uzasadnieniem oraz innych uchwał/aktów dotyczących tej ulicy, jeżeli zostały podjęte.

Wraz z pismem z dnia 26 września 2017 r., znak RG-GI.6625.5.2017, Przewodniczący Rady Gminy Wymiarki przesłał kopię Uchwały Nr XIII/4/77 Gminnej Rady Narodowej w Wymiarkach z dnia 11 lutego 1977 roku w sprawie nadania nazw ulicom, którą to uchwałą została nadana nazwa ulicy II Armii WP w Witoszynie.

Pismem z dnia 23 października 2017 r., znak NK-I.4131.199.2017.AHor, Wojewoda Lubuski zwrócił się w trybie art. 6 ust. 3 ustawy do Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji

Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o opinię odnośnie niezgodności nazwy ulicy Armii Ludowej w Zielonej Górze z art. 1 ustawy.

Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wpłynęła do organu nadzoru w dniu 22 lutego 2017 r. (pismo z dnia 11 lutego 2017 r. znak: BUW-940-18(9)/18).

Zgodnie z przedmiotową opinią nazwa ulicy II Armii WP w Witoszynie jest niezgodna z art. 1 ust. 1 ustawy.

II Armia Wojska Polskiego była związkiem operacyjnym zorganizowanym przez władze Związku Sowieckiego wbrew władzom państwowym Rzeczypospolitej Polskiej w lipcu i sierpniu 1944 roku. Była to kontynuacja działań sowieckich, związanych z utworzeniem „I Armii Polskiej w ZSRS”, równoległych z formalnym przemianowaniem I AP w „I Armię Wojska Polskiego”. Władze Rzeczypospolitej Polskiej nazywały te jednostki „formacjami powołanymi do życia przez Rząd Sowiecki pod polską nazwą”, oddzielając polityczny wymiar ich wykorzystania przez Stalina od deklarowanego zrozumienia dla losu szeregowych żołnierzy, którzy w tych szeregach się znaleźli.

Pierwsze polskie jednostki złożone z obywateli RP i podległe dowództwu Armii Czerwonej Związek Sowiecki zaczął tworzyć w maju 1943 r. - wkrótce po zerwaniu stosunków międzypaństwowych z Rzeczpospolitą Polską. Według oświadczenia rządu RP z 13 maja 1943 r. na temat samowolnego organizowania w ZSRS tych jednostek „decyzja Rządu Sowieckiego musi być uważana przez Rząd Polski jako cios w suwerenne prawa państwa polskiego, które wyłącznie ma prawo dysponowania życiem swoich obywateli w szeregach Armii Narodowej.”

II AWP utworzono w 1944 roku na mocy decyzji władz Związku Sowieckiego. Za akceptacją Józefa Stalina na jej czele postawiono sowieckiego gen. Karola Świerczewskiego. Rozkazem z 20 sierpnia 1944 r. ustalono, że w skład II AWP wejdą 5 DP, 6 DP, 7 DP, 8 DP oraz jednostki artylerii, saperów i jednostki specjalne (następnie dodano 9 DP i 10 DP). W okresie X-XI 1944 r. czasowo dowódcą tej armii został sowiecki gen. Stanisław Popławski, po czym ponownie funkcję tę objął gen. Karol Świerczewski.

Nowe jednostki armijne złożone były w większości z obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Zostali oni bezprawnie wykorzystani w ten sposób przez sowieckie dowództwo - z pominięciem Naczelnego Wodza i władz państwowych Rzeczypospolitej Polskiej. Większość korpusu oficerskiego tej armii wywodziła się z Armii Czerwonej. Na ziemiach wschodnich, przemocą włączonych ponownie w skład ZSRS, wielu Polaków zgłaszało się do tych jednostek, chcąc uniknąć wcielenia wprost do Armii Czerwonej bądź wywiezienia w głąb ZSRS. Na ziemiach Polski centralnej (na zachód od Bugu) wielu z nich zostało przymusowo wcielonych do jednostek tej armii.

Początkowo jednostki II Armii zostały przez ZSRS włączone w skład sowieckiego 1 Frontu Białoruskiego. Następnie - w skład 1 Frontu Ukraińskiego. W kwietniu 1944 roku armia liczyła 89 tys. żołnierzy i oficerów. Wtedy także została skierowana do udziału w operacji berlińskiej Armii Czerwonej. Forsowała Nysę Łużycką. Uczestnicząc w natarciu na kierunku drezdeńskim, stoczyła m.in. bitwę pod Budziszynem, gdzie na skutek tragicznych i często nedorzecznych decyzji dowództwa (gen. K. Świerczewskiego) poniosła olbrzymie straty. W maju 1945 r. armia uczestniczyła w działaniach na terenie Czechosłowacji, kończąc operacje bojowe w okolicach Pragi.

W kontekście powyższego Instytut wskazał, że nazwa ulicy II Armii WP upamiętnia formację wojskową symbolizującą komunizm.

Wojewoda w pełni podziela i przyjmuje jako swoje wnioski płynące z opinii Instytutu Pamięci Narodowej.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Nazwa ulicy II Armii WP w Witoszynie nie została przez Radę Gminy Wymiarki zmieniona w ustawowym terminie, a obowiązek jej zmiany został potwierdzony przez Instytut Pamięci Narodowej. Wojewoda Lubuski postanowił nadać niniejszej ulicy nazwę Żołnierzy II Armii WP.

Jak słusznie podkreślił w swojej opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu sama nazwa ulicy II Armii WP upamiętnia formację wojskową symbolizującą komunizm, jednak w żaden sposób nie może się to przekładać na zbiorczą negatywną ocenę służących w tej formacji żołnierzy - obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, którzy walczyli przeciwko Niemcom dla odzyskania przez Polskę pełnej suwerenności. Niezależnie bowiem od sposobu wykorzystania ich krwi i żołnierskiego trudu przez czynniki polityczne, którym podporządkowana była II Armia Wojska Polskiego, większość z nich - podobnie jak dominująca część polskiego społeczeństwa - zachowywała wówczas nadzieję na odbudowę po wojnie niepodległej Polski. Nowa nazwa ma na celu uhonorowanie polskich Żołnierzy walczących w szeregach II Armii Wojska Polskiego o niepodległość i suwerenność Rzeczypospolitej Polskiej.

Biorąc pod uwagę powyższe wydanie zarządzenia zastępczego jest konieczne i uzasadnione.

POUCZENIE

Na niniejsze zarządzenie zastępcze służy prawo wniesienia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia, jeżeli brak możliwości wykonania obowiązku, o którym mowa w art. 6 ust. 1, wynikał z przyczyn niezależnych od jednostki. Skargę wnosi się za pośrednictwem Wojewody Lubuskiego.

Wojewoda Lubuski

Władysław Dajczak